

Jegyzőkönyv kivonat

Jelölt neve: Szabics Bálint

Doktori védés időpontja: 2019. 10. 21.

11. Az új tudományos eredmények összefoglalása, a munka értékelése tartalmi és módszertani szempontból, esetleges különvélemények, a bírálóbizottság állásfoglalása a nyilvános vitában vitatott kérdésekről:

Doktori értekezés címe: „Közhasznú tevékenységek szerepe a gazdaságban. A jogalkotó szándék és a gyakorlat.”

A bírálóbizottság új tudományos eredménynek ismerte el:

A Bizottság elfogadja az első, a második és a harmadik tudományos tézist új tudományos eredményként a dolgozatban részletezett tartalommal alátámasztva.

1. A közfeladatokkal kapcsolatos elmélettörténeti vizsgálódás visszaigazolta, hogy a feldolgozott forrásmunkákból nem vezethető le, nem alkotható meg egy koherens rendszer, mely képes lenne választ adni a közfeladatok keletkezésének, ellátásának, megszűnésének (egyszóval életciklusának) okaira és módjaira, azok belső kölcsönhatásaira. Ugyanakkor az utóbbi kétszáz év makrogazdasági adatainak áttekintése alapján az állam – természetesen közfeladatokat finanszírozó – költségvetési kiadásai számottevően megnöttek még úgy is, ha a világgégekhez kapcsolódó háborús kiadásnövekedés hatásait figyelmen kívül hagyjuk. Így megállapítható az állam gazdasági szerepének, illetve a közfeladat-portfoliók méretének erőteljes növekedése. Megállapítható, hogy a világgazdasági válságok ciklikussága, a fejlett elemzési módszerek és a hosszú ideje alkalmazott makrogazdasági mutatók, nemzetközi összehasonlítást biztosító rangsorok együttese mellett sem voltunk képesek a legutóbbi krízis előrejelzésére. A piaci mechanizmusok működésével szemben az egyre marginalizálódó bérjövdelemből élő rétegek védelmében pedig csak a közfeladatok nem profitérdekelt ellátóinak fellépése várható. Igazolást nyert, hogy különösen hangsúlyossá vált az állam szabályozó és gazdasági fellépése, amelyek egyértelmű zászlóshajói voltak a válságból való kilábalásnak. Mindezek közben a részletesen áttekintett trendek azt bizonyították, hogy az állam információs monopóliuma végleg megszűnt, egyes gazdasági szereplők a súlyuknál fogva ki tudják kényszeríteni érdekeik érvényesítését a belső jogban is, a technológia fejlődése pedig eltávolítja az egyéneket a közösségi gondolkodástól és ügyektől. Fentiek alapján alátámasztást nyert, hogy miközben az állam nélkülözhetetlen a társadalmak és a világgazdaság működtetése szempontjából, az új kihívások és veszélyek szükségessé teszik az államelméleti keretek új alapokra való helyezését és ennek folytán az állam megerősítését.

2. Az értekezés fókuszában álló közfeladatok és közhasznú tevékenységek magyarországi definíciós, jogi környezetének vizsgálatából egyértelműen kiderült, hogy bár sok jogforrás említést tesz ezek létezéséről, hiányzik a pontos meghatározás. Számos helyen olvasható rendelkezés arra vonatkozóan is, hogy e közfeladatokat hogyan kell nyilvántartani, miként

kell teljesíteni, gazdasági szempontból milyen módon kell kezelni. A hiányosságokból levonható az a következtetés, hogy az alkotmányos, sarkalatos és közpénzügyi keretjogszabályok nyitva hagyják a jogalkotó számára azt a lehetőséget, hogy az ágazati szabályozással bármikor létrehozzanak, átalakítsanak vagy megszüntessenek közfeladatokat. S noha a szabályozás szintjén megfogalmazódik az előzetes gazdasági hatáselemzésekkel kapcsolatos igény, a bemutatott jogalkotási gyakorlat – előkészítés, elfogadás által igénybe vett idő – arra enged következtetni, hogy ezen számítások a formalitás szintjén maradnak és nem képezik ténylegesen a döntéshozatal megfontolásának tárgyát. A költségvetési törvény szerkezetéből, adminisztratív és programalapú elemeket egyaránt tartalmazó egyes megközelítéséből, a tervezés bázisszemléletéből és más vizsgált tényezőkből is azt bizonyítottam be, hogy valójában nem a közfeladatok jelentik a menedzsment fókuszát, amely rendkívüli mértékben megnehezíti az átláthatóságot és az összehasonlíthatóságot. Ráadásul e tényezők nem is hatnak bizonyíthatóan közvetlenül a választási eredményekre, viszont a közfeladatok menedzsmentjét megnehezítik. A jogszabályok elemzése során megállapítható, hogy a számviteli rendszer mind az államháztartás entitásaira, mind a civil szervezetekre vonatkozóan az eredményszemlélet és a feladatorientáltság irányába mozdult el. A vizsgált nemzetközi gyakorlatok és a korábbi magyarországi kísérletek egyöntetűen alátámasztották, hogy a programalapú költségvetés elengedhetetlen feltétele a hatékonyság növelésének.

3. A közigazgatás belső erőforrásai mellett a civil szervezetek is segítik a közfeladatok megvalósulását, közhasznú tevékenységeik ellátásán keresztül. Az egyesülési szabadságot korlátozó időszakot lezáró rendszerváltó törvények újra egyre nagyobb teret engedtek a nonprofit tevékenységeknek, amely a vizsgált makroszintű mutatók alapján mára elérte a stabil szintet, lényegi mozgások nem történnek a teljes volumenben. Az elmúlt évtizedek – szakmai szempontból jelentős, de a rendszer alapjait meg nem mozgató – számos apróbb szabályváltoztatást és kiegészítést hoztak. A reformot 2011 hozta el, amelyet részben a volumen stabilizálódása, részben az új kihívások, részben pedig az egyre átláthatatlanabb rendszer, és nem kis mértékben a megválaszolatlan kérdések rendezésének igénye tett szükségessé. Ugyanakkor a szakmai körökben lezáratlan elméleti viták továbbra is nyitva maradtak, melyek megválaszolását a jogszabályok sem vállalhatták magukra. Mindezek után a részletes elemzésben számos joghézagot és hiányosságot tárhatunk fel a civil szervezetek (közhasznúság, vallási tevékenységet végző szervezetek, nonprofit gazdasági társaságok, törvényességi kontrollok, beszámolási szabályok) és a közfeladatok (szektorsemlegesség, feladatalapúság), területén is, amelyek rendezése nem halasztható, elsősorban a közfeladatokra vonatkozó, átfogó keretszabályozás megalkotásával.

Mindezek alapján a bizottság javasolja az Egyetemi Doktori Tanács részére a doktori (PhD) fokozat odaítélését Szabics Bálint számára.